

‘De euthanasiewet kan niet alle tragiek regelen’

Theo Boer: Als opname in het verpleeghuis voor mensen een reden is voor euthanasie, dan moet je iets aan de verpleeghuizen doen. FOTO MAARTJE GEELS

gen bescheidenheid wel weer gedemonstreerd, in goede zin. Zo van: Wie zijn wij?”

Onlangs nog werd de Levenseindekliniek berispt omdat de arts geen psychiater had geraadpleegd waar dat wel had gemoeten. “Als er al een andere reden voor een oordeel ‘onzorgvuldig’ is, dan krijg je doorgaans direct van een arts te horen: ‘Oké, dat ga ik de volgende keer beter doen.’ Het OM is dan terecht terughoudend. Maar ik zou zeggen: Laat een arts dan ook eens zo dapper zijn om bij een ‘onzorgvuldig’ te zeggen: ik zou het meteen weer doen! Ik vermoed dat je pas een proces krijgt als een arts zijn poot stijf houdt.”

Zegt u eigenlijk: de Nederlandse euthanasiewet was een vergissing? “Nee, dat zeg ik niet. Maar we hadden wel beter moeten nadenken over de criteria. Ondraaglijk lijden is achteraf gezien een hele lastige. Hoe kan iemand anders zich daar überhaupt over uitspreken? Ik zie, terecht, enorme

‘We hadden beter moeten nadenken over de criteria. Ondraaglijk lijden is achteraf gezien een heel lastige.’

gêne bij dokters om tegen een patiënt te zeggen: u zégt wel dat u ondraaglijk lijdt, maar u lijdt niet ondraaglijk. Ik vind dat bijna onmenselijk.”

Als artsen daar misschien wel te veel in meegaan, en de commissies alleen maar op

het oordeel van de arts kunnen afgaan, is toetsing achteraf dan een wassen neus? “Misschien wel ja. En daarom zou je serieus moeten overwegen of je niet in plaats van, dan wel naast die ondraaglijkheid een sterkere medische component inbouwt. Andere landen of staten hebben inmiddels gezegd: we zetten alleen in de euthanasiewet dat u een lichamelijke, terminale ziekte moet hebben. Over medische componenten van het lijden is minder paternalisme, minder bevoogding.”

Fijn als iemand al veertig jaar depressief is. “Ik snap dat punt goed. Daarbij moet ik wel zeggen dat het in de psychiatrie niet altijd wenselijk is om euthanasie ter beschikking te hebben. Omdat je wéét dat als je euthanasie ter beschikking stelt, het zicht op alternatieven wordt ontnomen. Nee, er zullen mensen zijn voor wie er geen alternatief is. Maar Ik denk dat er geen euthanasiewet in de wereld is, ook niet de Nederlandse, die in staat is om alle tragiek te regelen.”

Toetsing

Volgens Theo Boer nemen de Toetsingscommissies in hun jaarverslag een voorschot op een discussie die intern niet was beslecht. Zo staat er dat een euthanasiewens wettelijk gezien niet ‘duurzaam’ hoeft te zijn. De wet zou ook geen behandelrelatie tussen arts en patiënt vereisen. Boer vreest dat artsen dit als een oproep zullen lezen om nog verder te gaan. Volgens een woordvoester van de commissie zijn dit geen punten van discussie; de wet vereist dit niet. Een andere eis, die voorschrijft dat een verzoek weloverwogen moet zijn, houdt in dat dit verzoek consistent is en niet in een opwelling is gedaan. Maar het kan soms snel gaan, zegt ze. “Duurzaamheid suggereert een lange periode van reflectie. Maar dat hoeft niet. Iemand kán in een korte tijdspanne een weloverwogen beslissing nemen.”

Wie is Theo Boer?

Theo Boer (54) is universitair docent ethiek aan de Protestants Theologische Universiteit (PThU), en sinds kort hoogleraar Ethiek van de Zorg aan de Theologische universiteit Kampen. Van april 2005 tot september 2014 was hij lid van één van de vijf Regionale Toetsingscommissies Euthanasie. In zo’n commissie buigen een arts, een ethicus en een jurist zich onder meer over de vraag of een arts zich aan de wet heeft gehouden bij de uitvoering van euthanasie. Boer was weliswaar lid van één regionale commissie, maar omdat alle ‘vragen oproepende dossiers’ landelijk worden besproken, heeft hij vrijwel alle bijzondere casussen kunnen inzien. Boer is getrouwd, heeft twee kinderen en is lid van de Protestantse Kerk in Nederland.

Als er niets verandert, waar gaan we dan heen?

“Je moet bedenken dat er een toenemend aantal Nederlanders zegt: voor mij is een verpleeghuis synoniem aan ondraaglijk lijden. Ik maak me daar zorgen over. Het niveau van de verpleeghuizen wordt niet beter. Je zou zeggen: als het verpleeghuis voor mensen een reden is voor euthanasie, dan moet je dáár iets aan doen. Als we daar niet de middelen voor hebben, dan vrees ik dat in 2030 een belangrijk deel van de euthanasie wordt verricht omdat mensen dodelijk bang zijn voor het verpleeghuis.”

Is er nog wel een weg terug, mochten we dat willen? Er liggen al honderden goedgekeurde dossiers. Die jurisprudentie is toch niet zomaar terug te draaien?

“Je kunt je afvragen of er nog een weg terug is. Misschien is het *point of no return* al gepasseerd. Hoe langer we doorgaan, hoe kleiner de kans om nog kanttekeningen te plaatsen. Laten we zeggen: datgene wat we bereikt hebben, stellen we niet ter discussie. Maar nieuwe, baanbrekende gevallen gaan we conservatief beoordelen. Wat dat dan is, dat moet een andere commissie dan maar beoordelen. Het gaat erom dat we onszelf toestaan om de onwenselijke bijwerkingen van de gedemocratiseerde dood te benoemen. Ik ken verschillende mensen die destijds voor de wet op de barricaden gingen staan, maar zich aan borreltafels nu afvragen of we niet zijn doorgeschoten. Om die reden pleit ik ervoor dat de commissies pas op de plaats maken.”